

Mödet den 21de April.

Professor *N. M. Petersen* meddeelte Bemærkninger om Tiden, da Knud Porse blev Hertug af Halland.

Kilderne til vor Middelalders Historie ere höist ufuldkomne, hvilket ogsaa gjælder om Begivenhederne under Christopher den Andens Regjering. En omhyggelig Kritik er her nödvendig; men den er i Suhms store Værk, der danner Grundlaget for vor Historieskrivning, enten ikke anvendt eller Anvendelsen forfeilet. Saaledes har det ogsaa hidtil maattet ansees for uafgjort, naar Knud Porse blev Hertug af Halland og hvem der gjorde ham dertil.

Efter Suhm, som har benyttet alle bekjendte Kilder, kan denne Begivenhed henføres til Aarene 1321, 1323 eller 1326. Det første grunder sig paa et Diplom, i Følge hvilket Kong Christopher den 11te November 1321 overlod Estland til Knud Porse, der da allerede var Hertug af Halland og Samsö. Dette Diplom viser da, ikke, som Suhm antager, at Knud i dette Aar blev Hertug, men at han i November i dette Aar allerede var det. At Kong Christopher gjorde ham til Hertug og gav ham Sönderhalland, Samsö og Holbek 1323, og at den udvalgte Konge Valdemar af Slesvig 1326 forlenede Hertug Knud med Sönderhalland, Samsö og Kallundborg, har Hvitfeldt. En af vore gode Krönniker (*Continuatio Chron. Dan. et præcipue Sjalandiæ. Langeb. Script. 6,523*) siger, at Knud Porse fik Hertugdömmet Halland, Samsö og Holbek paa Danehoffet i Nyborg 1326; og en anden (*Chron. breve Danicum. Langeb. Script. 6,253*) henfører til samme Aar, at Knud Porse blev Hertug af Halland. Suhm vakler imellem disse Bestemmelser (see især *Hist. af Danm. 11, 431. 12, 46. 62. 113. 139*); Lagerbring (*Svea Rikes Hist. 3,231 fgg.*) ligesaa. De kunne ikke komme tilrette med, hvorledes Hertug Knud blev forlenet med Estland, og dog ikke kom i Besiddelse deraf; de kunne ikke ret forstaae, hvorledes han allerede 1321 kunde være Hertug, naar han först blev det 1323, og dog er der et Diplom derfor; de kunne ikke forklare sig Knud Porses Oprör imod Kongen, der nylig havde viist sig som hans Velgjörer, o. s. v.; og alt dette fordi de ikke have indladt sig i nogen Undersögelse, om det der er antaget, virkelig forholder sig saa?

Denne Strid lader sig hæve ved at betragte de Diplomer, hvori Knud Porse forekommer. Det maa antages, at han ikke havde Hertugtittel, uden at føre den; at han ikke kunde kalde sig selv *miles*, naar han var *dux*; at han, naar han besad denne Værdighed, ikke kunde sættes nedenfor Rigets Marsk og Drost iblandt andre *militēs*; at hans Fjender vel kunde nægte ham denne Titel, men ikke hans Venner, naar han virkelig besad ikke blot den, men selve Hertugdømmet. Men naar dette ikke kan nægtes, saa er det ogsaa vist, at Kong Christopher aldeles ikke gjorde ham til Hertug af Halland eller overhovedet gav ham Hertugtittel; men enten gjorde Kong Valdemar det i Slutningen af Aaret 1326 paa Danehoffet i Nyborg, saaledes som hiin Krönnike beretter, eller han blev det med Kong Valdemars Samtykke i det seneste i Begyndelsen af Aaret 1327, før han ægtede Hertuginde Ingeborg af Sverrig (den 21de Juni 1327). Thi han var endnu ikke Hertug paa de første Dage af Danehoffet i Nyborg, den 15. og 16 August 1326, og han var det, da han udstedte Halmstads Privilegier den 11. April 1327. Dette kan oplyses ved Diplomer. Han kalder sig selv *Kanutus Porse miles* i et Brev skrevet i Varberg in octava Epiphanie (den 13. Januar) 1324 (Lagerbring 3, 236); og han kaldes af andre *Dominus Kanutus Porse* i et Brev af 5. Marts 1325 (Lagerbring sst.) og i *Conventio Scarensis* af 14. Februar. 1326 (Lagerbring 3, 237. 238); ligeledes nævnes han efter Marsken eller Drogen blandt andre *militēs* i Ludvig Albrechtsens Forleningsbrev givet i Roskilde den 5. Juli 1325 (Hvitf. 4, 434), i Kong Valdemars Brev til Raadet og Menigheden i Gripswalde, givet sammesteds og samme Aar den 26. Juli (Suhm 42, 131 og Langebeks Afskrift i Geheime-Archivet), og endelig i de paa Danehoffet i Nyborg den 15. og 16. August i samme Aar udstedte Breve, hvorved Kong Valdemar forlenede Grev Gert med Sönderjylland (*Jutia*), og Danmarks Riges Raad bekræftede denne Forlening (Langeb. Script. 7, 355—356). Derimod udstedte han Halmstads Privilegier, hvori han kaldes Hertug til Halland og Samsö, uden Tvivl allerede den 11. April 1327 (Richardsons Halland S. 125); thi Læsemaaden *Sabbatum Sanctorum* Allehelgens Löverdag, der forudsætter, at Allehelgens Dag altid maatte være en Söndag, er ikke blot usædvanlig, men i sig selv urimelig, hvorimod *Sabbatum Sanctum*, Paaskelöverdag (i dette Aar den 11. April) er en almindelig bekjendt Fest.

Og saaledes kaldes han ogsaa *dei gratia dux Hallandie et Samsö* i Foreningen imellem ham og de Norske, givet i Kongehelle den 15. Juni 1327 (Thorkelin. *Analecta* p. 78), og saa fremdeles.

Det er ikke usandsynligt, at den sjællandske Krönnike har Ret i, at Knud Porse fik Hertugdömmet Halland paa Danehoffet i Nyborg 1326, hvor den udvalgte Konge Valdemar befæstede sit Herredömmet ved at uddele Leen til alle dem, der havde befordret hans Fremgang. Herimod strider ikke heller noget uden de tre Diplomer, som Kong Valdemar paa een og samme Dag, den 5. October 1326, udstedte i Stralsund, ved hvilke han deels, som Formynder for Hertug Wartislavs Börn, gav Stralsunderne en Forsikring af deres Rettigheder, deels tilstod dem adskillige Friheder paa Markedet i Skaanör; thi i disse Diplomer anföres Knud Porse som Vidne iblandt andre *militēs* (Suhm 12, 142. 143. Sartorius *Gesch. d. Hanse*, herausgeg. v. Lappenberg 2, 315—317). Disse Diplomers Ægthed eller Paalidelighed maa undersöges; befindes de gyldige (og de ere hos Sartorius meddeelte efter Originaler) saa kan Knud Porse vel paa Danehoffet i Nyborg have erholdt Bekræftelse paa sine Besiddelser, men Hertugtittelen maa han da have faaet eller antaget senere med Kong Valdemars Samtykke (jf. Messenii *Scand. illustr.* T. 15 p. 55. Stjernmans *Svea och Götha höfdingaminne*, Stockh. 1835. 2, 70.

Hvorledes Hvitfeldt kan være kommen til at henføre Knud Porses Forlening med Sönderhalland til Aaret 1323, lader sig næppe forklare uden ved at antage, at det var i dette Aar han erholdt Sönderhalland med tvende Herreder i Skaane i Pant for 14000 lödige Mark Sölv. Herom haves en Efterretning, i det mindste om at Knud Porses Söner havde dette Pant (Stora Rimkrönikan hos Hadorf S. 151; jf. Messenii *Scandia illustr.* Vol. 2. T. 12 p. 174); og hvis man kunde antage, at Hvitfeldt havde seet et Brev derom fra dette Aar, saa vilde hans Uefferrettelighed, der ellers er stor nok, kun bestaae deri, at han af et Panteleen gjorde en Forlening med Hertugtittel.

At Knud Porse allerede 1321 var Hertug af Halland og i dette Aar blev forlenet med Estland, findes kun i eet Diplom. Denne Vildfarelse er let at oplyse, thi dette Diplom er givet 1329. Det viser sig allerede af dets Indhold, og enhver kan slutte det deraf, selv naar han ingen bestemte Oplysning har; men heller ikke den mangler. Det hedder i dette Diplom, der er trykt hos Suhm (12, 314), *quod omnes*

excessus, rancores, inimicitie et dissencionum materie quocunqve inter ipsos in presentem diem ventilati, sint in perpetuum annihilati, ex corde nostro radicitus extirpati etc. Det forudsætter altsaa, at der havde været stor Strid og Uenighed imellem Kongen og Knud Porse; men sligt fandt ikke Sted før eller i Aaret 1321, og heller ikke var der Anledning dertil. Det hedder fremdeles, at Kong Christopher vilde bekræfte dette Forlig, hvorved han overdrager Knud Porse Estland, *postquam ultra passagium Beltissund, scilicet in Fionia et Jutia, in regem recepti fuerimus et ibidem pro rege et domino reputati.* Men Christopher havde allerede afgivet sin Haandfæstning og var antagen til Konge, ikke blot i Jylland og Fyen, men over det hele Rige, i Aaret 1320, hvorledes kunde han da i det følgende Aar udtrykke sig saaledes: at han vilde bekræfte Forliget, *naar* han blev antagen til Konge ogsaa paa hiin Side Bæltet i Jylland og Fyen? Disse Ord kunde han kun bruge paa en Tid da han var berövet en Deel og just disse Dele af sit Rige, medens han derimod havde gjenvundet Landene paa denne Side Bæltet. Gjennemløber man da i Tankerne hans Regjerings Historie, saa passe de paa ingen anden Tid, end paa den, da han kom tilbage fra sin Landflygtighed, landede paa Laaland, og gik derfra over til Sjælland, hvor han saa i Ringsted udstedte dette Diplom. Nu kunde han, der maatte møtte sine graadige Fjender med den ene Deel af Landet efter den anden, ogsaa gribe til det Middel at tilsikre Knud Porse Estland, og nu kunde han passende tale om den Tid, da ogsaa Jyder og Fyenboer vilde erkjende ham for deres Herre og Konge. I Langebeks Afskrifter af dette Diplom staaer der da urigtig i Aarstallet *primo* for *nono*, hvilket sidste dog findes i nogle Aftryk. Blandt de Documenter, som Geheime-Archivet har erholdt fra Rigsarchivet i Königsberg, findes ogsaa en Afskrift efter Archivets Urkundenbuch, i hvilken saavel Overskriften som Diplomet selv angiver Udstedelsesaaret 1329: *anno domini millesimo tricentesimo vicesimo nono Ringstadis in die beati Martini episcopi.* Endelig findes Diplomet nu trykt, efter Originalen i Geheimearchivet i Schwerin, i Lisch Urkunden-Sammlung zur Gesch. des Geschlechts von Maltzahn (1, 450) med følgende Anmærkning: „Gedruckt ist diese Urkunde auch in Suhm Hist. af Danmark nach Langebeks Abschrift von einer Original-Ausfertigung im Archive zu Kopenhagen“ (hvilket imidlertid er urigtigt) „jedoch mit der falschen Jahrzahl 1321

obgleich in dem Schweriner Original ohne Zweifel *vicesimo nono* steht, und nach innern Gründen die Urkunde auch nur in diesem Jahre ausgestellt seyn kann, da der junge Fürst Albrecht so eben" (i Diplomet kaldes han *Albertum domicellum Magnopolensem*), "im Anfange des Jahres 1329, unter Vormundschaft zur Regierung gekommen war."

Nu kan det ogsaa fattes, hvorledes det kunde gaae til, at Knud Porse ikke kom i Besiddelse af Estland; thi i Følge Diplomet skulde det overdrages ham inden næstkommende Pindse, men han døde allerede i Pindseuge 1330 (Langeb. Script. 8, 542. Messenii Scand, illustr. T. 15 p. 55).

Ved de her meddeelte Oplysninger vil der uden Tvivl ogsaa i andre Henseender bringes mere Lys ind i Christopher den Andens Regjeringshistorie; men dette maa overlades en udførligere Fremstilling. Kun dette bemærkes her: Han landede omtrent midt paa Sommeren 1329 paa Laaland; den 21. Sept. finde vi ham i Kjøbenhavn, hvor han udstedte det Brev, ved hvilket han lovede aldrig at skille Estland fra Kronen; den 11. November var han, som vi nu have seet, i Ringsted, hvor han forligede sig med Knud Porse, og overlod ham Estland; og Dagen efter paa samme Sted forligede han sig med Grev Johan, hvem han overlod Femern og til hvem han pantsatte Laaland, Sjælland og Skaane, i hvilket Forligelsesbrev tillige omtales den Sone imellem Kongen og Knud Porse. Thi dette Diplom af 12. November 1329 er givet, ikke som Hvitfeldt, og efter ham Suhm, har, i Tingsted paa Falster, men i Ringsted, hvilket noksom sees af Originalen i Geheime-Archivet, i hvilken der tydelig staaer Ringsted og intet om Falster. Hvor der saaledes forhen var lutter Forvirring og Modsigelse, er der i det mindste i noget bragt god Orden og Sammenhæng.

Selskabet modtog følgende Skrifter:

Van der Hoeven en de Vriese, Tijdschrift voor natürlijke Geschiedenis en Physiologie. 9. D. 4. St. 1812.

Beobachtungen des Kaiserlichen Universitäts-Sternwarte zu Dorpat, herausgegeben von Mädler. 9ter Band oder der neuen Folge 1sten Band. Beobachtungen von October 1810 bis Ende 1811 nebst einem Anhang.